Tulevaisuus- ja kehittämislautakunta 29.10.2026 § 30

Tulevaisuus- ja kehittämislautakunnan lausunto hyvinvointialuejohtajan ehdotuksesta vuoden 2027 talousarvioksi ja vuosien 2027–2029 taloussuunnitelmaksi

Miten vuoden 2027 talousarvio sekä vuosien 2027–2029 taloussuunnitelma sekä kooste talousarvioon sisältyvistä keskeisistä toimenpiteistä ja niiden vaikutusarvioinneista tukevat palvelujen uudistamisen strategiassa 2026–2029 asetettujen

a. perustehtävien linjausten

b. järjestämisen periaatteiden

c. muutoslupausten toteutumista

Tulevaisuus- ja kehittämislautakunnan näkökulmasta panostukset, joilla pyritään vähentämään raskaampien ja kalliimpien palveluiden tarvetta ovat sinänsä erinomaisesti linjassa perustehtävien ja järjestämisen periaatteiden kanssa. Muutoslupausten lunastaminen näkyy myös talousarviossa. Neuvoloiden lisäresursointi ja opiskeluhuollon kehittäminen ovat oikeansuuntaisia panostuksia. Erityisen tärkeää on varhaisen tuen vahvistaminen, jotta ongelmiin voidaan puuttua ajoissa ennen raskaampien palveluiden tarvetta.

On hyvä, että talousarvio pyrkii turvaamaan palveluiden saatavuutta vaikeutuneesta valtionrahoituksesta huolimatta. Erityisen kannatettavaa on panostaminen omalääkärimalliin, ikääntyneiden palveluihin sekä kotiin vietäviin teknologioihin. Samalla on kuitenkin huolehdittava siitä, että palvelujen saavutettavuus säilyy aidosti koko hyvinvointialueella myös pienemmissä kunnissa ja maaseutumaisilla alueilla. Tästä esimerkkinä talousarviossa korostuvat Espoon, Leppävaaran, Tapiolan ja muiden kasvukeskusten hankkeet. Miten varmistetaan, että esimerkiksi Karkkilan, Siuntion, Hangon, Inkoon, Vihdin ja Raaseporin asukkaat hyötyvät palvelujen kehittämisestä yhtä paljon? Samoin

kotihoidon osalta, jossa myös ostopalvelujen osuutta kasvatetaan merkittävästi. On varmistettava, että palvelun laatu, henkilöstön pysyvyys ja asiakkaan hoidon jatkuvuus säilyvät myös haja-asutusalueilla. Entä sekä henkilöstön että asiakkaiden turvallisuus? Näihin tulevaisuus- ja kehittämislautakunta pyytää kiinnittämään erityisesti huomiota. Ikääntyneiden turvallisuuden tunne syntyy myös tutuista työntekijöistä ja lähipalveluiden saatavuudesta.

Palveluiden fyysisen (kasvokkain ja myös puhelimitse) saavutettavuuden lisäksi digipalvelujen kehittämisen rinnalla on huolehdittava niistä asukkaista, joilla ei ole mahdollisuutta tai kykyä käyttää digitaalisia palveluja. Kotiin vietävien teknologioiden kehittäminen on kannatettavaa, mutta niiden tulee täydentää eikä korvata ihmisten kohtaamista.

Tulevaisuus- ja kehittämislautakunnan muut kommentit hyvinvointialuejohtajan esityksestä vuoden 2027 talousarvioksi ja vuosien 2027–2029 taloussuunnitelmaksi

Asiakasmaksujen nosto niin terveydenhuollon kuin suun terveydenhuollon palveluissa ei ole kovin tulevaisuuteen katsovaa toimintaa, varsinkaan yhdistettynä tavoitteeseen raskaampien ja kalliimpien palveluiden tarpeen vähentämisestä. On todellinen vaara sille, että sairaudet pahenevat ja tilanteet eskaloituvat, jos ihmisillä ei ole varaa palveluihin hyvissä ajoin. Jo nyt osa ihmisistä jättää hakeutumasta hoitoon, koska ei ole varaa maksaa. Tulevaisuus- ja kehittämislautakunta katsoo, että maksuvapautukset tulisi ottaa paremmin käyttöön. Yksilöasioiden jaostoa tulisi hyödyntää tämän kehittämisessä asiantuntijana. Ehdotettujen päätösten vaikutusten arviointi tulisi ehdottomasti tehdä. On myös huomioitava, että esimerkiksi riskiraskauden vuoksi asiakas voi joutua käymään useita kertoja vastaanotoilla. Jos jokaisesta käynnistä tulee erikseen lasku, muodostuu raskauden hinta äkkiä hyvin kalliiksi ja se eriarvoistaa erilaisia raskauksia.

Vaikutusten arvioinnin lisäksi lautakunta katsoo myös sukupuolivaikutusten arvioinnin oleelliseksi, muun muassa edellä mainittu esimerkki riskiraskauksista perusteena. Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuminen sekä perhe- ja lähisuhdeväkivallan estäminen näkyvät talousarviossa heikosti. Länsi-Uudellamaalla on liian vähän turvakotipaikkoja suhteessa asukaslukuun, tarpeeseen ja meitä velvoittavaan Istanbulin sopimukseen. Tämän kokonaisuuden, kuten myös muun naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen työn turvaamisen keinot puuttuvat, erityisesti järjestöjen toimintaedellytysten heikentymiseen nähden. Tässä, kuten muussakin toiminnassa on vahvistettava edelleen kuntien, järjestöjen, seurakuntien ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä saavutetaan parhaat tulokset silloin, kun hyvinvointialue toimii aidosti kumppanina paikallisten toimijoiden kanssa. Strategisista tavoitteista lapsiperheköyhyyden torjuminen tarvitsee myös panostuksia. Lapsiperheköyhyys on usein ylisukupolvinen ongelma, joten lapsiperheköyhyyden torjuntaan panostaminen on itsessään jo investointi tulevaisuuteen.

Omalääkärimallin sijasta olisi puhuttava omalääkäri-omahoitajamallista. Huomioidaan näin työparityöskentelyn merkitys ja työn arvo.

Omaishoidon vahvistaminen tukee strategian tavoitteita turvallisesta elämästä kotona ja vähentää raskaampien palveluiden tarvetta. Lautakunta pitää tärkeänä omaishoitajien jaksamisen tukemisen ja tukipalveluiden edelleen kehittämistä.

Suun terveydenhuollon tavoite kiireettömän hoidon toteutumisesta on syytä huomioida resursoinnissa siten, että alueen asukkaat pystyvät edelleen valitsemaan hoitavan yksikön mahdollisimman läheltä. Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus nousee Tulevaisuus- ja kehittämislautakunnan näkökulmasta kriittiseksi kysymykseksi. Palvelujen keskittämistä koskevissa ratkaisuissa tulee kiinnittää erityistä huomiota asukkaiden tosiasiallisiin mahdollisuuksiin saada palveluja. Tämän osalta vaikutusten arvioinnissa olisi syytä tarkastella nykyistä laajemmin matka-aikoja, omaisten osallistumismahdollisuuksia sekä

kuljetuskustannuksia erityisesti harvemmin asutuilla alueilla.

Inhimillisistä syistä ja säästöjen saamiseksi tulevaisuus- ja kehittämislautakunta ohjaa ottamaan hyvinvointialueelle käyttöön välitystilit. Välitystili on asiakkaan omasta tahdosta käyttöön ottama järjestely, jonka käyttö torjuu vuokrarästejä ja häätöjä. Omasta kodista kiinni pitämisen edistäminen on ensisijainen myös asunnottomuuden vastaisessa työssä. Välitystilin käyttöönotto vähentää osaltaan asunnottomuuden ja sitä kautta myös syrjäytymisen ja osattomuuden riskejä. Aikuissosiaalityöhön olisi osoitettava lisää resurssia. Tulevaisuus- ja kehittämislautakunta haluaa, että Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella aletaan kiinnittää parempaa huomiota sosiaalityön vaikuttavuuteen.

Ennaltaehkäisevien palvelujen merkitystä tulee edelleen vahvistaa. Neuvoloihin, opiskeluhuoltoon, mielenterveyspalveluihin ja ikääntyneiden hyvinvointia tukeviin palveluihin tehtävät panostukset ovat pitkällä aikavälillä sekä inhimillisesti että taloudellisesti kannattavia.

Henkilöstö on lautakunnan näkökulmasta tärkein palanen palveluiden toteuttamisessa. Henkilöstön saatavuus ja työhyvinvointi ovat keskeisiä onnistumisen edellytyksiä. Taloussuunnitelman toimeenpanon yhteydessä tulee varmistaa, että uudistukset parantavat työn sujuvuutta eivätkä lisää henkilöstön kuormitusta. Kotiin vietävien palveluiden osalta teknologian lisääminen ei saa tarkoittaa henkilöstön vähentämistä. Teknologia ei voi korvata ihmistä, erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevien asiakkaiden kohdalla. Henkilöstön arvokkaasta työstä tulee pitää kiinni.

Lautakunta pitää tärkeänä, että talousarvion toimeenpanossa ja palvelujen uudistamisessa seurataan hyvinvointi- ja terveyserojen kehitystä eri väestöryhmissä ja alueellisesti. Erityistä huomiota tulee kiinnittää sosioekonomisiin eroihin, palvelujen saavutettavuuteen, vammaisten ja pitkäaikaissairaiden henkilöiden asemaan sekä kieliryhmien väliseen yhdenvertaisuuteen. Talouden sopeutustoimien vaikutuksia tulee arvioida lyhyen

aikavälin säästöjen lisäksi myös pidemmällä aikavälillä. Erityisesti on tärkeää tunnistaa tilanteet, joissa säästöt ennaltaehkäisevistä ja varhaisen tuen palveluista voivat johtaa palvelutarpeen kasvuun ja suurempiin kustannuksiin myöhemmin.